

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ. Ε.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Κοινωνιολογία της Παιδικής Ηλικίας και τα Δικαιώματα του Παιδιού

1.	Η έννοια της παιδικής ηλικίας και η ιστορία της παιδικής ηλικίας	2
2.	Η σύγχρονη κοινωνιολογική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας.....	3
3.	Τα δικαιώματα του παιδιού (θεωρητικό πλαίσιο, θεσμική κατοχύρωση και πολιτικές για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού)	4
4.	Τα δικαιώματα του παιδιού στο σχολείο (ο ρόλος του σχολείου στην απόκτηση συνείδησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού στο περιβάλλον του σχολείου)	6
5.	Η εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού (Διδακτικό κομμάτι - αναλυτικό πρόγραμμα)	7
6.	Παιδική Εργασία - Εκμετάλλευση: Ιστορική και Σύγχρονη Διάσταση	8
7.	Ειδικές Ομάδες Παιδιών.....	10
8.	Η παιδική ηλικία και τα μαζικά μέσα επικοινωνίας.....	12
9.	Φτώχεια, Κοινωνικός Αποκλεισμός και Παιδική Ηλικία	13
10.	Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά - Παραβατικότητα και Παιδική Ηλικία.....	15
11.	Παιδί και οικογένεια.....	17

1. Η έννοια της παιδικής ηλικίας και η ιστορία της παιδικής ηλικίας

- Δασκαλάκης, Δ. (2013). *Όψεις της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Διάδραση (15-52 και 93-114).
- Δασκαλάκης, Δ., (επιμ.) (2008). *Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός και παιδική ηλικία*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Δασκαλάκης, Δ. & Γκίβαλος, Μ. (2011) (επιμ.) *Παιδική ηλικία και τα δικαιώματα του παιδιού*. Α.Α. Λιβάνη: Αθήνα.
- Palmer, Sue (2008). *Τοξική παιδική ηλικία. Από τι κινδυνεύουν τα παιδιά μας*. Αθήνα: Κριτική.
- Αυδίκος, Ε. (1996). *Το παιδί στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη κοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Agiès, Ph. (1990). *Αιώνες Παιδικής Ηλικίας*. Αθήνα: Γλάρος.
- Agiès, Ph. (1997). Οι εκδοχές περί της παιδικής ηλικίας. Στο Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.). *Παιδική ηλικία, Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος, 47-53.
- Βρεττός, Λ. (2003). *Γάμος, γέννηση, θάνατος στην αρχαία Ελλάδα*. Αθήνα: Σαββάλας.
- De Mause, L. (1985). Η εξέλιξη της παιδικής ηλικίας. Στο De Mause, L. (επιμ.). *Ιστορία της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Θυμάρι, 15-105.
- Ληξουριώτης, Ι. (1986). *Κοινωνικές και νομικές αντιλήψεις για το παιδί τον πρώτο αιώνα του νεοελληνικού κράτους*. Αθήνα – Γιάννενα: Δωδώνη.
- Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.) (1997). *Παιδική ηλικία, Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος, (ιδιαίτερη προσοχή σελ. 11-43).
- Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.) (2003) *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Ε.Μ.Ε.Α. (ιδιαίτερη προσοχή σελ. 11-21).
- Postman, N. (1997). Η εξαφάνιση της παιδικής ηλικίας. Στο Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.). *Παιδική Ηλικία. Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος, 131-147.
- Ράσης, Σ. (1990). Πρόλογος στην ελληνική έκδοση. Στο Agies, Ph. (1990). *Αιώνες Παιδικής Ηλικίας*. Αθήνα: Γλάρος, 9-12.
- Μπάδα - Τσοκώκου, Κ. (1993). Ενδυματολογικοί κώδικες της παιδικής - νεανικής ηλικίας. Το κοινωνικό - ιστορικό τους ισοδύναμο. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής.
- Καλλιγά, Ε. (1990). *Η Πρόνοια για το Παιδί στην Ελλάδα του 19ου Αιώνα*. Ίδρυμα Ερευνών για το Παιδί. Αθήνα: Δωδώνη.

2. Η σύγχρονη κοινωνιολογική προσέγγιση της παιδικής ηλικίας

- Δασκαλάκης, Δ. (2013). *Όψεις της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Διάδραση (15-52 και 93-114).
- Μακρυγιάννη, Δ. (1997) (επιμ.). *Παιδική ηλικία, Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος. (ιδιαίτερη προσοχή στην Εισαγωγή σελ. 11-43)
- Μακρυγιάννη, Δ. (2003) (επιμ.). *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Ε.Μ.Ε.Α. (ιδιαίτερη προσοχή στο Σημείωμα της επιμελήτριας σελ. 11-21)
- Μουσουρού, Λ. (2005). *Εισαγωγή στην κοινωνιολογία των ηλικιών και των γενεών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Φασούλης, Β. (2016). *Τα δικαιώματα του παιδιού. Ιστορική διάσταση, σύγχρονη εξέλιξη και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα: Παπαζήση. (σελ. 179-192).
- Alanen, L. (1988). Rethinking Childhood. *Acta Sociologica*, 31, 1, 53-67.
- Corsaro, W. (2005). *The Sociology of Childhood* (2nd ed.). California: Pine Forge Press.
- Hill, M. & Tisdall, K. (1997). *Children and Society*. London: Prentice-Hall.
- James, A. & James, A.L. (2004). *Constructing Childhood: Theory, Policy and Social Practice*. London: Palgrave Macmillan.
- James, A. & Prout, A. (eds). (1997). *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood* (2nd ed). London: Routledge/ Falmer.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998). *Theorizing childhood*. Teachers College Press.
- Jenks, C. (2005). *Childhood*. (2nd ed). London: Routledge.
- Lee, N. (2001). *Childhood and Society: Growing up in an Age of Uncertainty*. Buckingham: Open University Press.
- Wyness, M. (2006). *Childhood and Society: An Introduction to the Sociology of Childhood*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

3. Τα δικαιώματα του παιδιού (θεωρητικό πλαίσιο, θεσμική κατοχύρωση και πολιτικές για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού)

Φασούλης, Β. (2016). *Τα δικαιώματα του παιδιού. Ιστορική διάσταση, σύγχρονη εξέλιξη και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα: Παπαζήση.

Δασκαλάκης, Δ. (2013). *Όψεις της παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Διάδραση.

Δασκαλάκης, Δ. & Γκίβαλος, Μ. (2011) (επιμ.) *Παιδική ηλικία και τα δικαιώματα του παιδιού*. Α.Α. Λιβάνη: Αθήνα.

Μπάλιας, Σ. (2011). *Τα δικαιώματα του παιδιού*. Αθήνα: Παπαζήση.

Πανταζής, Β. (2009). *Ανθρώπινα δικαιώματα, δικαιώματα του παιδιού και εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός

UNICEF (2012, 2013, 2014). Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα»

Διαθέσιμες στο:

<https://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/2014/children-in-greece-2014.pdf>

<https://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/info/children-in-Greece-2013.pdf>

<https://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/info/children-in-Greece-2012.pdf>

Cohen, C. (1993). The Developing Jurisprudence of the Rights of the Child. *St. Thomas Law Review*, 6, 1, 1-96.

Eekelaar, J. (1986). The Emergence of Children's Rights. *Oxford Journal of Legal Studies*, 6, 2, 161-182.

Rodham, H. (1973). Children under the Law. *Harvard Educational Review*, 43, 4, 487-514.

Archard, D. (2004). *Children: Rights and Childhood* (2nd ed.). New York: Routledge.

Bardy, M. (1994). Εφαρμόζοντας τις 3 βασικές αρχές (παροχές, προστασία, συμμετοχή) της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού. Στο Κονδύλη, Δ. (επιμ.) *Παιδική προστασία: Τάσεις και προοπτικές*. Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας. Αθήνα: Παπαζήση.

Καϊδατζής, Α. (2000). Η κοινωνική προστασία του παιδιού ενόψει της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού. *Επιθεώρησης Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης*. Τόμος ΜΒ', 253-261.

Ρομπόκου - Καραγιάννη, Α. (2007). *Η Κοινωνική Προστασία των Ανηλίκων στην Ελλάδα*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Νάσκου - Περράκη, Π. (1990). *Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

- Νάσκου - Περράκη, Π., Χρυσόγονος, Κ. & Ανθόπουλος, Χ. (Επιμ.). *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η εσωτερική έννομη τάξη. Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Νάσκου - Περράκη, Π. (2006). Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Ένας 15ετής απολογισμός. *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου*, 3-4, 385-420.
- Tomkiewicz, S. (1994). Τα δικαιώματα του παιδιού - Ο ρόλος του κράτους. Στο Κονδύλη, Δ. (επιμ.) *Παιδική προστασία: Τάσεις και προοπτικές*. Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας. Αθήνα: Παπαζήση, 143-148.
- Van Bueren, G. (2007). *Child rights in Europe*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Δασκαλάκης, Δ. (2005). Εισαγωγική ομιλία. Στο Αλιπράντης, Ν. (επιμ.) *Για μια διεύρυνση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ένα πρότυπο: Ο ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του Συμβουλίου της Ευρώπης*. Αθήνα: Παπαζήση, 19-30.

4. Τα δικαιώματα του παιδιού στο σχολείο (ο ρόλος του σχολείου στην απόκτηση συνείδησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού στο περιβάλλον του σχολείου)

- Μοσχόβη, Δ. (2011). Δημοκρατία στη σχολική τάξη. Τα δικαιώματα του παιδιού στο δημοτικό σχολείο. Διπλωματική Εργασία. **(Βιβλιοθήκη Π.Τ.Δ.Ε.)**
- Μεταξάς, Α. - Ι. Δ. (1976). *Πολιτική Κοινωνικοποίηση*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκουλα **(σελ. 83-117)**. (Βιβλιοθήκη Δημοτικής Εκπαίδευσης 306.2 ΜΕΤ)
- Πανταζής, Β. (2008). Παιδεία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αξιοποίηση «Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» στην Εκπαιδευτική Πρακτική. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 14, 107-122.
- Πανταζής, Β. (2009). *Ανθρώπινα δικαιώματα του παιδιού και εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός **(σελ. 355-375)**.
- Τερλεξής, Π. (1975). *Πολιτική Κοινωνικοποίηση. Η γέννηση του πολιτικού ανθρώπου*. Αθήνα: Gutenberg **(σελ. 136-163)**. (Βιβλιοθήκη Δημοτικής Εκπαίδευσης 320.4 ΤΕΡ)
- Alderson, P. (1999). Human Rights and Democracy in Schools: Do They Mean More Than 'Picking Up Litter and Not Killing Whales'? *The International Journal of Children's Rights*, 7, 185 - 205 .
- Covell, K, Howe, B. & McNeil, J. (2010). Implementing children's human rights education in schools. *Improving Schools*, 13, 117.
- Davis, A. (2001). Do children have privacy rights in the classroom? *Studies in Philosophy and Education*, 20, 245-254.
- Leanne, J. (2006). Reconceptualising childhood: Children's rights and youth participation on schools. *International Education Journal*, 7, 1, 17-25.
- Smith, A. (2007). Children and Young People's Participation Rights in Education. *The International Journal of Children's Rights*, 15, 147-164.
- Hart, S. & Pavlovic, Z. (1991). Children's Rights in Education. A Historical Perspective. *School Psychology Review*, 20, 3, 345-358.
- Γ'Anson, J. & Allan, J. (2006). Children's rights in practice: a study of change within a primary school, *International Journal of Children's Spirituality*, 11, 2, 265, 279.
- Shumba, A. (2003). Children's Rights in Schools: What do Teachers Know? *Child Abuse Review*, 12, 4, 251-260.

5. Η εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού (Διδακτικό κομμάτι - αναλυτικό πρόγραμμα)

- Πανταζής, Β. (2009). *Ανθρώπινα δικαιώματα του παιδιού και εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός (σελ. 247 - 354).
- Πανταζής, Β. (2008). Παιδεία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αξιοποίηση «Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» στην Εκπαιδευτική Πρακτική. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 14, 107-122.
- Φραντζή, Α. (2006). Ανθρώπινα δικαιώματα και εκπαίδευση. *Επιστημονικό Βήμα*, 5, 27-35.
- Lenhart, V. (2006). *Παιδαγωγική των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*. Αθήνα: Gutenberg. (εισαγωγή σελ. 15 - 34, 61 - 64). (Βιβλιοθήκη Δημοτικής Εκπαίδευσης 323.071 LEN)
- Διεθνής Αμνηστία (1997) *Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Πρακτικά Ημερίδας*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα. (Βιβλιοθήκη Φοιτητικών Αναγνωστηρίων Πανεπιστημιακής Λέσχης 341.181 ΕΚΠ 45Δ')
- Παπαδοπούλου, Δ. (1990). *Εκπαίδευση για την Ειρήνη και τα δικαιώματα του Ανθρώπου*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Εκπαίδευσης για την Ειρήνη. (Βιβλιοθήκη Δημοτικής Εκπαίδευσης 327.172 071 ΠΑΠ)
- Μακρής, Σ. (2007). Η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική ως Αγωγή για την Ειρήνη: Το μοντέλο των δικαιωμάτων του παιδιού: Προς μία παιδαγωγική των δικαιωμάτων του παιδιού ή προς μίας διαπολιτισμική αγωγή της ειρήνης; Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Σχολείο Ίσο για Παιδιά Άνισα», Αθήνα, 4- 6 Μαΐου 2007, 31-37.
- Grover, S. (2007). Children's right to be educated for tolerance: minority rights and inclusion. *Education and the Law*, 19, 1, 59-70.
- Howe, B. & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice*, 5, 2, 91-102.
- Covell, K, Howe, B. & McNeil, J. (2010). Implementing children's human rights education in schools. *Improving Schools*, 13, 117.
- Οικονομίδης, Β. & Ελευθεράκης, Θ. (2009). *Εκπαίδευση, δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα*. Αθήνα: Ατραπός.

6. Παιδική Εργασία - Εκμετάλλευση: Ιστορική και Σύγχρονη Διάσταση

- Δασκαλάκης, Δ. (2014). *Εισαγωγή στη σύγχρονη κοινωνιολογία*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Δ.Ο.Ε.) (2003). *Ένα μέλλον χωρίς παιδική εργασία*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Βαλασσόπουλος, Ε. (2014). *Μορφές παιδικής εργασίας και προστασία της παιδικής ηλικίας στην Ελλάδα του 20ού αιώνα*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κουκιάδης, Ι. (2008). Το Θεσμικό Πλαίσιο για την Παιδική Εργασία και οι Επιδιωκόμενοι Κοινωνικοί Στόχοι. Στο Δασκαλάκης, Δ. (επιμ.) (2008). *Φτώχεια, Κοινωνικός αποκλεισμός και Παιδική ηλικία*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 61-70.
- Ληξουριώτης, Ι. (1986). *Κοινωνικές και νομικές αντιλήψεις για το παιδί τον πρώτο αιώνα του νεοελληνικού κράτους*. Αθήνα – Γιάννενα: Δωδώνη.
- Ληξουριώτης, Ι. (1992). Προστατευτικός νομοθετικός παρεμβατισμός και η εμφάνιση του εργατικού δικαίου στην Ελλάδα: η περίπτωση της παιδικής εργασίας. Στο Μαυρογορδάτος, Γ. και Χατζηιωσήφ, Χ. (Επιμ.). *Βενιζελισμός και Αστικός Εκσυγχρονισμός*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
- Παπαγεωργίου, Γ. (1986) *Μαθητεία στα επαγγέλματα : 16ος-20ος αιώνας* , Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- Ρηγίνος, Μ. (1995). *Μορφές παιδικής εργασίας στη βιομηχανία και τη βιοτεχνία 1870-1940*, Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών - Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών.
- Ρηγίνος, Μ. (1986). Μορφές παιδικής εργασίας στην ελληνική βιομηχανία - βιοτεχνία 1909-1936. Στο Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου: *Ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας*. Τόμος Β', Αθήνα: Ιστορικό αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 417-423.
- Thompson, E.P. (1997). Η παιδική εργασία. Στο Μακρυγιώτη, Δ. (επιμ.). *Παιδική ηλικία, Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος, 119-130.
- Φασούλης, Β. (2008). Η εμφάνιση, η εξέλιξη και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των εργαζομένων ανηλίκων στην Ελλάδα. Στο Δασκαλάκης, Δ. (επιμ.) (2008). *Φτώχεια, Κοινωνικός αποκλεισμός και Παιδική ηλικία*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 243-286.
- Φασούλης, Β. (2016). *Τα δικαιώματα του παιδιού. Ιστορική διάσταση, σύγχρονη εξέλιξη και η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Αθήνα: Παπαζήση. (σελ. **57-60 και 69-74**).
- Unicef, (2012). Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2012. Διαθέσιμη στο http://www.unicef.gr/pdfs/Children_in_Greece_2012.pdf (σελίδες 11-13)
- Unicef (2014). Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2014. Διαθέσιμη στο

<http://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/2014/children-in-greece-2014.pdf> (σελίδες 65-70).

7. Ειδικές Ομάδες Παιδιών

- Cholezas, I. & Tsakloglou, P. (2008). The Economic Impact of Immigration in Greece: Taking Stock of the Existing Evidence. IZA Discussion Paper No. 3754. SSRN eLibrary.
- Council of Europe (1994). *STREET CHILDREN: Co-ordinated research programme in the social field (1992-93)*. Study group on street children: Strasbourg: Council of Europe Press.
- Dimitropoulou, G. & Papageorgiou, I. (2008). Unaccompanied minors asylum seekers in Greece. A study of treatment of unaccompanied minors applying for asylum in Greece. Commissioned by UNHCR 's Office in Greece. April, 2008. Διαθέσιμο στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd557d.html>
- I.L.O. (2009). Training manual to fight trafficking in children for labour, sexual and other forms of exploitation, Textbook 1: Understanding child trafficking. Turin, Italy: International Training Centre of the I.L.O.
- International Organization for Migration (IOM) (2009). Unaccompanied Children on the Move. Geneva. Διαθέσιμο στο: http://publications.iom.int/bookstore/free/UAM%20Report_11812.pdf
- Invernizzi, A. (2011). Παιδιά και έφηβοι από τη Βουλγαρία σε κίνδυνο εκμετάλλευσης και εμπορίας στην Ελλάδα. Μια μελέτη περιπτώσεων για τις στρατηγικές επιβίωσης στο δρόμο στη Θεσσαλονίκη. Πρόγραμμα Mario σε συνεργασία με την ARSIS, Βουδαπέστη. Διαθέσιμο στο: <http://www.arsis.gr/MARIO.pdf>
- Patterson, J.T. (1996). Φτώχεια, γκέτο και φυλετικό ζήτημα. Στο Merrien, F.X. (επιμ.). *Αντιμέτωποι με τη Φτώχεια. Η Δύση και οι φτωχοί χθες και σήμερα*. Αθήνα: Κατάρτι, 234-288.
- U.S.A. Department of State (2009). Trafficking in Persons Report. Διαθέσιμο στο <http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf>
- UNICEF Innocenti Research Centre (2007). Promoting the Rights of Children with Disabilities. Innocenti Digest No. 13. Διαθέσιμο στο: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest13-disability.pdf>
- UNICEF, (2000). Τα παιδιά του δρόμου στην Ελλάδα, Έρευνα της ALCO για λογαριασμό της Unicef www.unicef.gr/reports/alko/street.php
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου & Συνήγορος του Πολίτη (2011). Αξιολόγηση των ευρημάτων διενεργηθείσας αυτοψίας από την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τον Συνήγορο του Πολίτη στα κέντρα κράτησης

αλλοδαπών της περιοχής του Έβρου. Διαθέσιμο στο:
http://www.nchr.gr/media/gnwmateuseis_eda/Site_version2/sinthikes_kratisis_dikaiwmata_kratoumenw/porisma_evrou_2011.pdf

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2009). Έκθεση και προτάσεις για ζητήματα σχετικά με την κατάσταση και τα δικαιώματα των Τσιγγάνων στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο:

http://www.nchr.gr/media/gnwmateuseis_eda/Site_version2/roma/Apofasi_EED_A_Tsigganoi_2009_FINAL.pdf

Έξαρχος, Γ. (1998). Κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων. Στο Κασιμάτη, Κ. (επιμ.). *Κοινωνικός αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία*. Αθήνα: Gutenberg.

Κάτσικας, Χ. & Πολίτου, Ε. (1999). *Τσιγγάνοι, Μειονοτικοί, Παλιννοστούντες και Αλλοδαποί στην Ελληνική Εκπαίδευση: Εκτός «Τάξης» το «Διαφορετικό»*; Gutenberg: Αθήνα.

Κέντρο Συμπαράστασης Παιδιών και Οικογένειας, (2001). *Περιγραφή, Προσπάθεια για Σχολική Ένταξη των Κοινωνικά Αποκλεισμένων Παιδιών (παιδιών των δρόμων) 2000-2001*.

Μηλιός, Γ. (1997). Η διαμόρφωση του νεοελληνικού έθνους και κράτους ως διαδικασία οικονομικής και πληθυσμιακής ομογενοποίησης. Στο Τσιτσελίκης, Κ. & Χριστόπουλος, Α. (επιμ.). *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα: μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών*. Αθήνα: Κριτική.

Ντούσας, Α. (1997). *Rom και Φυλετικές Διακρίσεις: Στην ιστορία, την κοινωνία, την κουλτούρα, την εκπαίδευση και τα ανθρώπινα δικαιώματα*, Αθήνα: Gutenberg.

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009). Έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις. Έκθεση «εστίαση στα δεδομένα» 1: Οι Ρομά. Διαθέσιμο στο:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_ROMA_EL.pdf

Συνήγορος του Πολίτη (2008). Ο Συνήγορος του Πολίτη για τις Φυλακές Ανηλίκων, Δελτίο Τύπου 12.11.08.

Τρουμπέτα, Σ. (2001). *Κατασκευάζοντας ταυτότητες για τους Μουσουλμάνους της Θράκης*. Αθήνα: Κριτική.

8. Η παιδική ηλικία και τα μαζικά μέσα επικοινωνίας

- Ντάβου, Μ. (2005). *Η παιδική ηλικία και τα μαζικά μέσα επικοινωνίας*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Postman, N. (1997). Η εξαφάνιση της παιδικής ηλικίας. Στο Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.). *Παιδική Ηλικία. Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος, 131-147.
- Κούρτη, Ε. (2012) (επιμ.). *Παιδική ηλικία και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*. Αθήνα: Ηρόδοτος/ Ο.Μ.Ε.Ρ.
- Παπαγεωργίου, Μ. (2010). *Παιδί και Ίντερνετ: Όλα όσα πρέπει να γνωρίζουμε για μια δημιουργική και ασφαλή χρήση του διαδικτύου*. Αθήνα: Εν πλω.
- Lemish, D. (2011). *Παιδιά και Τηλεόραση: Μια Παγκόσμια Προοπτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Δημητρίου Κ. Σταμούλη.
- Curran, J & Gurevitch, M. (2009). *Μ.Μ.Ε και Κοινωνία*. (Δημήτρης Κίκιζας, Μετάφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Πρακτικά Συνεδρίου Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας «Παιδιά και ΜΜΕ: Οι ανήλικοι στον κόσμο της επικοινωνία». Διαθέσιμα: http://www.minpress.gr/minpress/index/currevents/publ_hmer_paidia_mme.htm
- Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, άρθρο 17
- Livingstone, S. (2007). Do the media harm children?: reflections on new approaches to an old problem. *Journal of children and media*, 1 (1). pp. 5-14. Διαθέσιμο στο: [http://eprints.lse.ac.uk/1023/1/Do_the_media_harm_children_\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/1023/1/Do_the_media_harm_children_(LSERO).pdf)
- Savirimuthu, J. (2011). The EU, Online Child Safety and Media Literacy. *International Journal of Children's Rights*, 19, 547–569.

9. Φτώχεια, Κοινωνικός Αποκλεισμός και Παιδική Ηλικία

Δασκαλάκης, Δ. (επιμ.). (2008). *Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός και παιδική ηλικία*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κατσάφαρου, Α. (2008). Κοινωνικοϊστορική προσέγγιση της φτώχειας στην παιδική ηλικία. Στο Δ. Δασκαλάκης (επιμ.), *Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός και παιδική ηλικία*, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Μπουγιούκος, Γ. (2008). Διαστάσεις της φτώχειας στην παιδική ηλικία, Στο Δ. Δασκαλάκης (επιμ.), *Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός και παιδική ηλικία*, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Μπουγιούκος, Γ. (2011). Οι επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων στα παιδιά. Στο Δ. Δασκαλάκης και Μ. Γκίβαλος (επιμ.). *Παιδική ηλικία και τα δικαιώματα του παιδιού: πρακτικά ημερίδας*, Αθήνα: Λιβάνη.

Μπούζας, Ν. (2005). Παιδιά που ζουν σε φτωχά νοικοκυριά στην Ελλάδα: Μια πρώτη διερεύνηση των χαρακτηριστικών τους, στο ΕΚΚΕ, Πρακτικά Συνεδρίου: Φτώχεια, αποκλεισμός και κοινωνικές ανισότητες. Λαύριο 22-23 Σεπτεμβρίου 2005. Διαθέσιμο στο : http://arxeio.gsdb.gr/projects/aristeia1_INKPO/458_Praktika_Sunedriou_sep05.pdf

Ζιώμας, Δ. κ.α. (2007). Η αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των παιδιών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Μάιος 2007.

Μπούζας, Ν. (2010). Η παιδική φτώχεια στην Ελλάδα: «μικρός τόπος μεγάλα προβλήματα». ΕΚΚΕ, Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2010, Αθήνα.

Νικολάου, Α. (2008). *Η παιδική φτώχεια στην Αθήνα. Θεωρητικές προσεγγίσεις, εμπειρική έρευνα και μεθοδολογικά ζητήματα. Κοινωνικοί και χωρικοί μετασχηματισμοί στην Ελλάδα του 21ου αιώνα*. Αθήνα: ΕΚΚΕ.

UNICEF (2012, 2013 και 2014). Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα. Ετήσιες εκθέσεις, Αθήνα.

Διαθέσιμες:

<https://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/2014/children-in-greece-2014.pdf>

<https://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/info/children-in-Greece-2013.pdf>

<https://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/info/children-in-Greece-2012.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008). Θεματική μελέτη για τα μέτρα πολιτικής στον τομέα της παιδικής φτώχειας. Διαπιστώσεις των μελετών πολιτικής.

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=el&pubId=67&type=2&furtherPubs=yes>

Ζιώμας, Δ., Μπούζας, Ν., & Ντόντης, Δ. (2007). Η αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των παιδιών-Μια Μελέτη των Εθνικών Πολιτικών (Ελλάδα). Εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών. <http://www.peer-review-social-inclusion.eu/network-of-independent-experts/2007/first-semester-2007>

Αλτάνης Π. (2006), Εθνικά Σχέδια Κοινωνικής Ενσωμάτωσης και Δράσεις Καταπολέμησης της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα. Στο Χ. Οικονόμου, Α. Φερόνας (Επιμ.), *Οι εκτός των τειχών. Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Διόνικος, Αθήνα.

European Commission, (2008). Joint Report on Social Protection and Social Inclusion: social inclusion, pensions, healthcare and long-term care. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=757&langId=en>

European Commission's Social Committee (2008). Child Poverty and Child Well Being in the EU: current status and way forward. Luxembourg, Office for the European Communities. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en&pubId=74&type=2&furtherPubs=yes>

10.Παρεκκλίνουσα Συμπεριφορά - Παραβατικότητα και Παιδική Ηλικία

- Platt, A. (1997). Η εμφάνιση του κινήματος «Σωτηρίας των Παιδιών». Στο Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.). *Παιδική ηλικία, Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος, 463-494.
- Αρτινοπούλου, Β. (2001). *Βία στο σχολείο, έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αστρινάκης, Α. (1991). *Νεανικές υποκοουλτούρες*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Βλάχου, Β. (2008). *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για την βία και την επιθετικότητα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Cusson, M. (2009). *Σύγχρονη Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γεωργούλας, Σ. (2000). *Ανήλικοι παραβάτες στην Ελλάδα, Κοινωνική αναπαράσταση και αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γεωργούλας, Σ. (2009). *Παρέκκλιση Ανηλίκων. Θεωρητική, ερευνητική προσέγγιση & πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΨΜ.
- Γιαννοπούλου, Ι. & Τσομπάνογλου, Γ. (2005). Νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα. Στο: Γιαννοπούλου, Ι., Κορρές, Γ. & Τσομπάνογλου, Γ. (επιμ.). *Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης*. Αθήνα: Παπαζήση, 271-290.
- Δασκαλάκης, Η. (1985). *Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Ιωαννίδη, Β. (2004). Η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα. Το τέλος της ιδρυματοποίησης: μια άλλη πρόταση με προσανατολισμό την προαγωγή της υγείας των ανήλικων παραβατών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 137, 91-100.
- Κατσίρας, Λ. (2008). *Ανήλικοι παραβάτες. Ο ρόλος της εκπαίδευσης και της συμβουλευτικής παρέμβασης*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.
- Κουράκης, Ν. (1999). *Έφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία, Θεμελιώδεις αξίες, θεσμοί και νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα*. Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Λαμπροπούλου, Ε. (1994). *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση. (σελίδες 75-94 και 110-120).
- Μαγγανάς, Α. (2003). Παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 64, 1176-1177.
- Μαρινάκη - Βασιλειάδη, Κ.. (1986). Ελληνικές φυλακές ανηλίκων: Η εξέλιξη του θεσμού. Στο *Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου: Ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας*. Τόμος Α', Αθήνα: Ιστορικό αρχείο Ελληνικής Νεολαίας, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 125- 129.
- Μιχαηλίδη - Παπαδάκη, Ε. (1996). *Η επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

- Μπεζέ, Α. Λ., (1985). *Ανηλικοί Παραβάτες. Μελέτη 20 περιπτώσεων*. Αθήνα - Κομοτηνή. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Νέστορος, Ι. (Επιμ.). (1999). *Η επιθετικότητα στην οικογένεια στο σχολείο και στην κοινωνία* (2^η έκδ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πανούσης, Γ. (2008) (επιμ.). *Επικίνδυνα παιδιά ή παιδιά σε κίνδυνο; πρωταγωνιστές και θύματα της νεανικής εγκληματικότητας*. Αθήνα: Lector.
- Πανούσης, Γ. (επιμ.). (2004). *Νέοι, βία και ρατσισμός – η «εικόνα» από τα ΜΜΕ και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια*. Πρακτικά Συνεδρίου. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Πετρόπουλος, Ν., Λαγανάς, Ν., Μακρίδης, Γ. και Παπαϊωάννου, Μ. (2000). Οι εκπαιδευτικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των ανηλίκων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα και τα Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων. Στο Δασκαλάκη Η., Παπαδοπούλου Π., Τσαμπαρλή Δ., Τσίγκανου Ι. και Φρονίμου Έ. (επιμ.), *Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*, σ. 383-407. Αθήνα, ΕΚΚΕ.
- Πιτσελά, Α. (2002). *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων* (4^η έκδ). Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Σπινέλλη, Κ. (1992). *Ελληνικό Δίκαιο ανηλίκων δραστών και θυμάτων- Ένας κλάδος υπό διαμόρφωση*: Αθήνα- Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. (Ανατύπωση της έκδοσης του 1985).
- Χάιδου, Α. (1989). *Το θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

11. Παιδί και οικογένεια

- Donzelot, J. (1997). Ο έλεγχος των παιδιών και της οικογένειας. Στο Μακρυγιάννη, Δ. (επιμ.). *Παιδική ηλικία, Κείμενα*. Αθήνα: Νήσος.
- Michel, A. (2000). *Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου* (μετάφρ. - επιμ. Μουσούρου, Λ.). Αθήνα: Gutenberg.
- Swadener, E. (1999). «Σε κίνδυνο» ή «Που υπόσχονται»; Από τις ελλειμματικές εκδοχές για τα «παιδιά της άλλης κατηγορίας» στις δυνατότητες ουσιαστικών συμμαχιών με παιδιά και οικογένειες. Στο Σπανού, Ε. (επιμ.), *Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός*. Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.
- Κάρλος, Μ. & Μαράτου - Αλιπράντη Λ. (2002). Νέες μορφές οικογένειας και κοινωνική πολιτική: η περίπτωση της Ελλάδας και της Πορτογαλίας. Στο Μαράτου-Αλιπράντη, Λ. (επιμ.). *Οικογένειες και το Κράτος Πρόνοιας στην Ευρώπη. Τάσεις και προκλήσεις στον εικοστό πρώτο αιώνα*. Αθήνα: ΕΚΚΕ-Gutenberg, 131-159.
- Κυπριανός, Π. (2007). *Παιδί, οικογένεια, κοινωνία. Ιστορία της προσχολικής αγωγής από τις απαρχές έως τις μέρες μας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μαράτου - Αλιπράντη, Λ. (2006). Μορφές οικογένειας και οικονομική ανέχεια. Μια πρώτη προσέγγιση. Στο Σακκέλης, Ι. (επιμ.) (2006). *Φτώχεια, αποκλεισμός και κοινωνικές ανισότητες*. Πρακτικά Συνεδρίου, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Διαθέσιμο στο:
- Μαράτου - Αλιπράντη, Λ. (1998). Μονογονεϊκές οικογένειες: Σύγχρονες τάσεις και διλλήματα πολιτικής. Συγκριτική επισκόπηση ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Α'95, 185-208.
- Μαράτου - Αλιπράντη, Λ. (1998). Οικογενειακή ρήξη, μονογονεϊκότητα και κοινωνικός αποκλεισμός: οι υποχρεώσεις της οικογένειας. Η ελληνική και ευρωπαϊκή εμπειρία. Στο *Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνικός αποκλεισμός, Πρακτικά του Συνεδρίου*, Αθήνα: Ίδρυμα Σάκη Καραγιώργα, σελ. 547-562.
- Μαράτου - Αλιπράντη, Λ. & Αμηνά, Α. (1988). Μετανάστευση και οικογένεια: η κοινωνικοποίηση των παιδιών σε μια αγροτική κοινότητα. Στο *Ο Αγροτικός Κόσμος στο Μεσογειακό Χώρο*. Πρακτικά του Ελληνο-γαλλικού Συνεδρίου, Αθήνα: ΕΚΚΕ/ΕΙΕ, 284-307.
- Μουσούρου, Λ. (1995). *Οικογένεια και παιδί στην Αθήνα*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Τσιγκάνου, Ι. (2002). Αποκλεισμοί και εντάξεις στο πλαίσιο της οικογένειας: η ελληνική εμπειρία. Στο Μαράτου - Αλιπράντη, Λ. (επιμ.), *Οικογένειες και*

Κράτος Πρόνοιας στην Ευρώπη. Τάσεις και προκλήσεις στον εικοστό πρώτο αιώνα. Gutenberg: Αθήνα.

Χτούρης, Χ. (1992). *Σύνθετες διαδικασίες του κοινωνικού αποκλεισμού και ο ρόλος της οικογένειας στην κοινωνική προστασία.* Αθήνα: Πράξις.